

Nr 789

Av fröken **Wetterström m. fl.**, angående sysselsättning och arbetsvillkor för den äldre arbetskraften.

(Lika lydande med motion nr 622 i Första kammaren)

Att antalet äldre människor stiger snabbt i absoluta och relativa tal är ett så bekant faktum att statistisk bevisning är onödig. Det räcker med att erinra om att befolkningsgruppen över 65 år utgjorde 8 % av totalfolkmängden år 1900 och 12 % år 1960 samt beräknas utgöra 18 % år 1980. Antalet aktiva, dvs. antalet människor i gruppen 15—65 år, utgör i dag ca 70 % och beräknas sjunka till 65 % år 1980. Beaktar man den allt längre utbildningstiden kommer detta tal att ligga åtskilligt lägre.

Två angelägna uppgifter avtecknar sig med alltmer ökad skärpa. Den ena är att lösa de betydande vårdproblem som följer med ökat antal åldringar, och det andra är att tillvarata de arbetskraftsresurser som de arbetsföra över 65 år utgör.

Den första uppgiften har behandlats och behandlas av olika statliga utredningar. Samhället har genomfört en rad åtgärder för att förbättra vårdsituationen. Hjälp har getts till bostadsförbättringar, sjukvårdshuvudmännen har stimulerats till utbyggnad av långtidsvården och hemhjälpverksamheten har fått ökat stöd och är under kraftig utbyggnad. Att dessa åtgärder ändock är otillräckliga är en känd sak, otillräckliga främst därför att personella resurser saknas. Alla ansträngningar bör göras för att ytterligare bygga ut såväl den öppna som den slutna åldringsvården. Personalbristen bör motverkas genom rimlig ersättning för vårdarbete och rationalisering av vården. På det kommunala planet — och där avgöres många av hithörande frågor — bör inrättandet av särskilda vårdnämnder och vårdcentraler kunna medföra organisatoriska fördelar som ger rationaliseringsvinster. Det gäller att fördela tillgängliga resurser på ett ändamålsenligt sätt och att utnyttja befintlig personal till de mest påtagliga vårdbehoven. Att fortsättningsvis förbättra de gamlas bostäder, att söka bygga ut hemhjälp och långtidsvården, torde jämte ökad forskning och intensifierad sjukvård, syftande till rehabilitering i möjliga fall, vara de enda framkomliga vägarna.

Den andra huvudfrågan, frågan om sysselsättningen, har naturligtvis samband med den första. Dels torde det för många pensionärer — för hälsa och bibehållna krafter — vara av betydelse att lämplig sysselsättning kan erhållas även efter pensionsåldern, dels är det konstaterat att

många pensionärer har bibehållen arbetsförmåga och vilja att fortsätta att arbeta många år efter den formella pensioneringsdagen. Med detta som bakgrund förefaller det rationellt att se till att denna arbetskraft kan utnyttjas meningsfullt, i all synnerhet som stor brist på arbetskraft råder, ett förhållande som sannolikt kommer att fortsätta under överskådlig tid framåt. Även på detta område har vissa åtgärder vidtagits. En sådan åtgärd var t. ex. att rörlig pensionsålder infördes i folkpensioneringen.

Uppenbart är emellertid att denna sida av åldringsproblemet icke rönt samma intresse som vårdsidan, även om man där likväl har betydande eftersläpning. Olika undersökningar beträffande den äldre arbetskraften har visserligen gjorts i olika sammanhang. Vi vill därvid särskilt nämna 1960 års arbetsmarknadsutredning, som uppmärksammat och bearbetat vissa grundläggande spörsmål på detta område. Någon grundligare utredning beträffande samhällets möjligheter till aktiva insatser då det gäller att behålla människor som vill vara kvar i produktionen även efter pensionsåldern har emellertid inte utförts. I vilken mån sådan arbetskraft kan användas i allmän tjänst i stat och kommuner har heller inte utretts i önskvärd omfattning. Vad som kan göras för att omskola äldre personer till andra, för dem lämpligare arbetsuppgifter torde vara mindre känt m. m. I vissa fall, beträffande småbrukarna inom jordbruket, har man t. o. m. talat om förtidspensionering på grund av svårigheter vid omställning till annat arbete.

Vi finner det angeläget att hithörande frågor göres till föremål för förutsättningslös utredning. Utredningen bör således undersöka vad som generellt kan och bör göras för att skapa arbetstillfällen för åldringar, som efterfrågar förvärvsarbete, samt pröva hur man genom omskolning eller annorledes lämpligen bör förbereda därtill villig äldre arbetskraft för eventuellt ändrade arbetsuppgifter.

Därvid bör även nuvarande regler för inkomstprövning av vissa folkpensionsförmåner bli föremål för omprövning. Arbetsmarknadsutredningen, som beaktat detta spörsmål, framhåller att förevarande avdragsregler i vissa fall kan ha en negativ effekt på pensionärernas intresse för fortsatt förvärvsarbete, något som anses vara otillfredsställande. På denna punkt är vi helt ense med utredningen.

Det nuvarande skattesystemet medför i ytterligare ett avseende att pensionärerna lätt kan förlora lusten att skaffa sig ett avlönat arbete. Enligt gällande bestämmelser får en folkpensionär, vilkens inkomst helt eller till huvudsaklig del utgöres av folkpension, ett extra avdrag utöver ortsavdraget och undgår därigenom skatt. Om pensionären skaffar sig inkomst utöver ett ganska obetydligt bottenbelopp minskas emellertid det extra avdraget, vilket betyder att den beskattningsbara inkomsten stiger snabbare än årsinkomsten. Folkpensionärens behållning av den extra inkomsten blir därför ofta relativt obetydlig.

Då vi anser det vara av väsentlig betydelse att snarast få en ändring tillstånd på detta område föreslår vi att ortsavdraget för ålders- och förtidspensionärer fastställs till 4 000 kronor för ensamstående pensionär, 6 400 kronor för äkta makar, varav en är pensionär, och 8 000 kronor för makar, som båda är pensionärer.

Ovanstående bör inte hindra utredningen från att ingående pröva frågan om hur arbete efter uppnådd pensionsålder i framtiden kan och bör kombineras med pensionen.

Under återopandande av det ovan anförda hemställes,
att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om allsidig utredning samt förslag rörande utökade och förbättrade sysselsättningsmöjligheter och arbetsvillkor i övrigt för den äldre arbetskraften.

Stockholm i januari 1966

Karin Wetterström

Gunnar Oskarson

B.-O. Thylén

Dag R. Edlund

Mårten Werner